

MŰHELY

Urbán Aladár

„FELSÉGES HAZA!”

PEST ÉS BUDA FOLYAMODVÁNYA A POZSONYI
ORSZÁGGYŰLÉSHEZ 1848. MÁRCIUS 17-ÉN

Az előzmények

1848. március 15-e fővárosi eseményeinek új szakasza kezdődött, amikor délután 3-kor a Nemzeti Múzeumnál tartott népgyűlés küldöttei — és a nagyszámú kíséret — behatoltak a pesti városházán folyó közgyűlésre. A tömeges fellépés eredményeként a közgyűlés elfogadta a 12 pontot, amelynek egy nyomtatott példányát Szepessy polgármester után a tanács tagjai is aláírták.¹

A forradalom krónikása a továbbiakat így ismertette: „Ezután egy működő választmány a nép, a tanács és v[álasztott] polgárságból nevezetvén; következő pontokban állapotodott meg: Egy küldöttség választassék a hatóság kebeléből, mely Pest városa közönsége hozzájárulását a nemzeti kívánságokhoz ő felsége s az országgyűlés előtt kijelentse, s azok teljesítésére fölkérje; egy másik azonnal menjen a nm (nagy méltóságú) helytartó tanácshoz, s azt a történetekről tudósítsa, s főleg a három kívánatainak foganatosítását szorgalmazza” (ti. a cenzúra eltörlését, a katonaság eltiltását a beavatkozástól, s Táncsics szabadon bocsájtását).²

Ebben a szövegben nem szerepel az országgyűlés Pestre telepítésének kérése. A szerző néhány lappal később azonban közli az esti órákban készült röplapot, amely szerint a közgyűlés határozata értelmében egy küldöttség terjessze elő az országgyűlésnek a város „közkívánatát”, s őfelségét pedig kérje meg, hogy „ezen országgyűlést minél előbb Pestre tegye át”.³ A két szöveg lényeges eltérése nem kerülhette el a szerző figyelmét, aki röpiratát a munka alcímében „hiteles adatok nyomán” írottaknak minősítette. A *Függelék*ben Birányi hangsúlyozta, hogy a rendre ügyelő választmány jegyzőjének, Irányi Dániel, s a második naptól a választmány tagjaként működő, kitűnő emlékező képességű Kendelényi Károly és „más részesek” segítségét és saját jegyzeteit felhasználva állította össze munkáját. „Ez tulajdonképpen — foglalja össze — 'jegyzőkönyve' az első öt forradalmi napoknak.”⁴

---

¹ A történetek részletes ismertetésére Spira, A pestiek 20–24.

² *Birányi*, Pesti forradalom 26.

³ *Birányi*, Pesti forradalom 30–31.

⁴ *Birányi*, Pesti forradalom 60–63. A kapkodó sietség sem játszhatott szerepet a két eltérő szöveg közlésében, mert mint a *Függelék* végén mondja, a röplap a március végi mozgalmas napok miatt csak április 6-án jelent meg.

Birányinak a közgyűlés határozatáról szóló állítását (hogy ti. nem volt szó az országgyűlés Pestre telepítéséről) nem tudjuk ellenőrizni. A pesti közgyűlési és tanácsulési jegyzőkönyvek mintaszerűen egybekötött jegyzőkönyveiből hiányzik a március 15-én délután történtek jegyzőkönyve. Vagy nem készült az el a mozgalmas események következtében, vagy nem találták alkalmasnak, illetve hitelesnek a megőrkítésre.

A közgyűlés határozatainak végrehajtására és a rend fenntartására létrehozott „működő választmány” nagy tömeg kíséretében sikerrel járt el Budán. A *Pesti Hírlap* tudósítása szerint a cenzúra eltörlését délután ½ 6-kor jelentették be, s ezt követően a rendre ügyelő választmány 7–½ 11 között ülésezett.⁵

A 13 tagú választmánynak ezen a tanácskozáson meg kellett hoznia azokat az intézkedéseket, amelyet a közgyűlés rábízott és amelyeket a Helytartótanács is megerősített: a főváros rendjének a fenntartását. Erről az ülésről, az ott elhangzottakról rendelkezünk némi ismerettel. Vasvári Pál iratai között fennmaradt egy töredékes feljegyzés (jegyzőkönyv?), amelyből képet alkothattunk a testület első üléséről, a résztvevők hozzászólásairól. A kis formátumú, 5 oldalas kézirat ritkán ír le teljes mondatokat, inkább csak azok lényegét rögzíti.⁶ A feljegyzések megállapíthatóan az értekezlet első szakaszában készültek, s általában feltüntetik a hozzászólók nevét. Ezek között Nyáry Pál és Klauzál Gábor gyakran szerepel, de találkozunk még Egressy Sámuel, Irinyi József és Tóth Gáspár nevével is.

Az ezen az estén elkészült és azonnal kinyomtatott két hirdetmény egyike az országnak szóló tájékoztató volt. A másik a főváros rendjének megőrzéséről, a polgárórság kiegészítéséről, s annak feltételeiről rendelkezett. Az országhoz szóló értesítés fontosságát a kezdetekkor Nyáry vetette fel. „Az országot megnyugtatni. A conservatív lapok elferdítené. Hivatalos közlemény.” Majd a továbbiakban ismét Nyáry: „... a szabad sajtó. Ennek folytán a mai diadal az egész országgal tudatni fog. Törvényes eljárásunk tudva lesz.” Ezt követően az országos értesítés kapcsán felmerülhetett a választmány illetékessége. Klauzál ugyanis kijelentette: „A közgyűlés a választmányt bízta meg.” Majd a hozzászóló jelölése nélkül (talán Nyáry): „Falragaszok éjjel. A 12 pontot a város elfogadta. Közölni a sajtószabadságot.” (Ezzel függ össze az a megjegyzés, hogy „Kacskovics szerkeszti a napi hirdetményt. Irinyi helyettese.) A töredékes feljegyzések vége felé (az 5. oldalon) 9 *gyorsírást* sor található. Vasvári megtanult gyorsírni, s ezzel valamit szó szerint akart rögzíteni. (Ma ez a gyorsírási mód ismeretlen.) Ez után egy kérdés következik, amelynél név nem szerepel: „E pontok miként lépnek életbe?” Válasz (név nélkül): „Az országgyűlés pár nap alatt ide jön. A jövő héten.”

A válasz magabiztossága meghökkentő. Segít megérteni a történeteket az a feltételezés, hogy a közgyűlésen elhangzott az országgyűlés Pestre hívása, de azt az elnöklő, a vita után a határozatot megfogalmazó Rottenbiller óvatosan

⁵ Pesti Hírlap (PH) 1848. márc. 17. *Kéry*, Napi krónikák 163–164. A másik kortárs szerint a Helytartótanács ablakából minden kívánság teljesítését hirdették ki. *Kléh*, A forradalom 27.

⁶ MNL 01 H 117. Vasvári Pál iratai 1. A továbbiakban a kéziratra hivatkozva jegyzeteket nem alkalmazok.

mellőzte. Birányi viszont feljegyezte, s röpiratában közölte. A nádor által Pestre küldött Almásy Móric gróf ugyanis azt közölte, hogy a főrendek elfogadták a feliratot, s azt az országgyűlés küldöttsége már felvitte Bécsbe.⁷ Így elképzelhetőnek tarthatták, hogy a császárváros forradalma és az udvar elbizonytalanodása után újabb engedmények várhatók. Vagyis reális lehetőségnek látták az országgyűlés Pestre telepítését, nem mérlegelve annak következményeit.⁸

Ilyen előzmények után készült el a Pest városa nevében a nemzethez intézett értesítés, amely szerint más országoktól eltérően Budapesten a reformot 24 óra alatt „békés és törvényes úton kivívta a törvényes egyetértés”.⁹ A városi tanács, a polgárok és a lakosok „egy szívvel, egy akarattal” fogadták el a „hazafias óhajtasokat”, azokat „az országgyűléshez intézendő kérelemként”. Az értesítés tartalmazza a 12 pont szövegét, majd tömören a közgyűlés határozatait: a) Pest városa úgy döntött, hogy egy választmány haladéktalanul személyesen terjessze elő az ország rendjeinek a nemzet kívánatait, „ő felségét pedig ... kérje meg, hogy az országgyűlést minél előbb Pestre tegye át”. b) A közgyűlés megbízta a választmányt, hogy a rend fenntartását „czélszerűen intézkedve” biztosítsa. Ezt követően számolt be a választmány kiküldetéséről és a helytartótanácsnál elért eredményéről (a már említett három követelés teljesítéséről). Az értesítés befejezésül hangsúlyozta, hogy Budapest „a törvény és béke korlátait nem sérti meg”, a rend fenntartása hazafias érzelmű lakosai kezében van, s reméli, hogy ebben az egész haza is követni fogja példáját”.¹⁰

A jól ismert fejlemények összefoglalását az indokolja, hogy felidézzük, a rendre ügyelő választmány miként fogalmazta meg bemutatkozását, az ország tájékoztatását. A március 15-i eseményekről csak a városházán történeteket említette, hitelen közölte a 12 pontot, s az annak elfogadása utáni terveket és fejleményeket. Hangsúlyozta a közgyűléstől nyert felhatalmazását, s azt, hogy az általa előterjesztett követelések elfogadásával a Helytartótanács megerősítette megbízatásában. A Nyáry által kezdeményezett értesítést még az éjszaka kinyomtatták, s az március 15-i dátummal a 13 tag sk. jelzésű aláírásával jelent meg.¹¹

A rendre ügyelő választmány eredeti megbízatása a főváros rendjének és nyugalmanak a megőrzése volt. A Vasvári által készített töredék jegyzetek azt

⁷ *Spira György*, Petőfi napja. Bp. 1975. 62–63. *Spira*, A pestiek 26–27.

⁸ Birányi feljegyzésének hitelességét látszik igazolni egy Pesten este 7 órai kezdettel „Újabb hírek” címmel megjelent röpirat. Ez 3 órai hírként közölte, hogy a városházánál nagy a tömeg, s a tanácsot és a választott polgárságot a 12 pont elfogadására szólítják fel. A nyilvánosan tartott ülésen a petíció (a 12 pont) pártolására bizottságot küldenek a felséghez. A tudósítás a tüntetők szándékáról beszél, – de már a megtörténtek ismeretében. MNL OL R 32 1848/49. évi nyomtatványok (a továbbiakban: Nyomtatványok) 1848–1–29/a.

⁹ Az értesítés fogalmazványán „törvényes értesítés” helyett „testvéri egyetértés” szerepel. A fogalmazványon Rottenbiller és Klauzál láttamozása és a bizottmány 13 tagjának sk. aláírása. Petőfi Adattár III. S.a.r. Kiss József. Bp. 1992. 141. 242–243.

¹⁰ Nyomtatványok 1848–1–20/a. PH 1848. márc. 17. *Birányi*, Pesti forradalom 30–31. Pap, Okmánytár I. 13–14. *Kéry*, Napi krónikák 264–265.

¹¹ A választmány névsora: Rottenbiller Leopold választmányi elnök, Klauzál Gábor, Nyáry Pál, Egressy Sámuel, Irinyi József, Staffenberger István, Molnár György, Irányi Dániel, Vasvári Pál, Petőfi Sándor, Tóth Gáspár, Gyurkovics Máté, Kacsokovics Lajos. A másik kortárs 14 tagú választmányról ír. *Kléh*, A forradalom 26, 31. A hiteles nyomtatványt ezt nem igazolja. Ld. még *Spira*, A pestiek 25.

mutatják, hogy a tanácskozás kezdetén a hozzászólások váltakozva érintették mind a szükséges tájékoztatás, mind a rend megőrzésének és a nemzetőrség szervezésének kérdését. Megállapíthatóan a tanácskozás kezdetére annak helyszínére, a városháza elé érdeklődő és tanácstalan emberek érkeztek. Megnyugtatójukra elsőként Klauzál szól. Hangsúlyozta: az éjszaka közeledik, tartsák szemmel a vagyon- és a személyi biztonság elleni törekvéseket. „Szép diadalunkat rosszra ne használják. A szabadság rend nélkül újra az önkény alá jön.” majd Nyáry folytatta: „A rendnek nevében szólítom fel önöket, hogy nyugodjanak szét (?), aggodalomra ne adjunk okot. Oszoljanak szét.” Majd nem teljesen összefüggő részek után világosan olvasható Nyáry nyilatkozata: „Menjenek nyugodtan haza. Mi polgárok kezét fogunk és őrködni fogunk.” Csatlakozott ehhez Klauzál: „A választmány a rend fenntartására. Nem katonaság, hanem a polgárság őrködi.” A polgárság háromszínű szalaggal, s a fiatalságból, akiket megbízunk. „Mi leszünk ébren, őrködjünk felettetek” – fejezte be Klauzál.

Klauzál utalt a polgár-, illetve nemzetőrök megkülönböztető nemzeti színű szalagjára. Ez még kinn hangzott el, majd a teremben folytatódott a megbeszélés a rend fenntartásáról. Tóth Gáspár szerint a polgári lövészek fognak őrködni. Egressy szerint azokra számítanak, kik a bizalmat megérdemlik. Az egyetemiek mind nemzetőrök, Irinyi szerint széles alapú nemzetőrséget kell rögtön szervezni, s a fegyvertárakból rögtön fegyvert szerezni. Tóth Gáspár szerint egyszerű és olcsó ruházat kell, fegyver és jel (kokárda). Nyáry pontosított: „Egyenruha nélkül, jel által.” (Ezt követően egy hosszabb rész következik a szervezés kérdéseiről.) Irinyi visszatért a széles alapon szervezett nemzetőrség gondolatához. „Rakjuk le az állandó nemzetőrség alapját. Kvalifikáció szerint mindenki.” Nyáry: „Ne tegyük most ily széles térre. A nemzetőrség törvény által lesz. Ki tudja biztosítani a rendet, annak van hitele.” Klauzál csatlakozott Nyáryhoz. „Törvény útján nemzetőrség. Ne láttassunk praeoccupálni (itt: előre meghatározni). Erre szavunkat adtuk a consiliumnak (ti. a Helytartótanácsnak). Csak azokat, akikről megnyugvása van a polgároknak. Nyissunk ívet. A választmány bíráljon.”

Ilyen és még néhány hasonló érvet rögzít Vasvári feljegyzése, amelyek előkészítették a választmány másik közleményét. Ez „Hazafiak!” megszólítással kezdte a tájékoztatást, közölte a Pest városa által a rend fenntartására hozott határozatokat, a létrehozandó nemzetőrség szervezésének hét pontját. Ezen a nyomtatványon is megjelent a választmány mind a 13 tagjának aláírása.¹²

A sajtók egész éjjel dolgoztak – írja Birányi. A rendes katonaságot polgárőrök váltották fel. „Még azon este megjelent, s másnap a lapokkal szétküldött, s falakon olvasható volt a következő hirdetmény.”¹³

A küldöttség és folyamodványa

A rendre ügyelő választmány késedelem nélkül munkához látott. Március 16-án reggel a pesti tanács a választmány javaslatára küldöttséget nevezett ki.

¹² Nyomtatványok 1848–1–19. PH 1848. márc. 17. *Birányi*, Pesti forradalom 35–36. Pap, Okmánytár I. 14.15. *Kéry*, Napi krónikák 165–166. A PH ezt a szöveget a második helyen közölte.

¹³ *Birányi*, Pesti forradalom 30. Az idézet után az országos értesítés következik.

A határozat szerint ennek feladata az volt, „hogy Bécsbe menvén ő felségét ... kérje meg, hogy amennyiben lehet, még ezen országgyűlést Pestre áttenni méltóztassék”. Továbbá kérje ki ehhez a nádor támogatását. A pozsonyi küldetés csak a harmadik helyen szerepelt: „A Pest város közgyűlése által elfogadott pontokat folyamodványi alakban szerkesztve hasonlóan az országgyűlés elnökének átadja.” Végül a kezesség mellett már szabadon engedett Táncsics Mihály számára amnesztiát eszközöljön.

A határozat rögzítette a küldöttek névsorát is, amelyet a javaslatot elkészítő választmány úgy állított össze, hogy saját tagjaiból az eljövendő napokban minél kevesebben legyenek távol. A javasoltak névsora: *Szepessy Ferenc* polgármester elnöksége alatt *Holovics Boldizsár*, *Terczy Szilárd*, *Molnár György*, *Valero Antal*, *Szilágyi István*, *Gozsdu Manó*, *Borsody Endre*, *Ilkey Sándor*, *Frólich Frigyes*, *Emerling Károly*, *Bánfy Pál*, *Hajnik Pál*, *Kendelényi Károly*, *Balassa [János]*, *Sauer [Ignác]*, *Vasváry [Pál]*, *Jókay Móricz*, *Bulyovszky Gyula*, *Gyurkovics Mátyás*, *Kunewalder Jónás*, *Tipula Péter*, *Irányi Dániel*, *Bugát Pál*, *Székács József*, *Török [Pál]*, *Szántóffy Antal*, *Margo György*, *Mavromathy Jozafát*, *Aigner Ferenc*, *Grofy Ferenc*, *Eötvös József*, *Vörösmarty Mihály*, *Flór Ferenc*, *Halász Géza* és *Balla Endre*. A küldöttség szónokai *Szepessy Ferenc* és *Balla Endre*, „szónoklatukat azonban az egész küldöttséggel előre közlendik”.¹⁴ A tanácsülés a jelek szerint remélte, hogy az országgyűlés a közeljövőben valóban Pestre települ. Ezért egyidejűleg határozatban utasította *Szekrényessy Endre* városkapitányt, hogy gondoskodjon a képviselők elszállásolásáról és ételmezéséről.¹⁵

Az ülés a szervezés szempontjából fontos döntést hozott: Buda városát azonnal felszólították, hogy a tervezett küldöttségbe „aránylagos számban” tagokat nevezzenek ki és azok nevét a küldöttség elnökével haladéktalanul közöljék.¹⁶ Budán 16-án reggel közgyűlést hívtak össze, amely elfogadta a 12 pontot, s elhatározta, hogy országgyűlési követeket felszólítják annak támogatására. A pesti küldöttség megkeresése nyomán született a határozat, hogy „az országos kérelmet” nemcsak a tanácstagok és a választott polgárság fogja aláírni, hanem azt a kerületi előljáróságokon is kihirdetik. Végül 20 tagú bizottságot hozta létre „a rendőri feladatok ellátására”.¹⁷ A délutáni órákban Buda küldöttsége *Schmidt* városkapitány vezetésével megjelent a pesti városházán, bemutatta a délelőtti ülés jegyzőkönyvét. E szerint a pesti küldöttség tájékoztatása után „a

¹⁴ Fővárosi Levéltár. Pest város lt. tanácsülés jkv. 1848:4812. A hiányzó keresztnéveket, a családneveket diktálás után feljegyző írnok a jelek szerint nem tudta. A második szónok, *Balla Endre* Pest megye főjegyzője volt. A választmány tagjai közül csak *Irinyi József*, *Irányi Dániel*, *Molnár György* és *Vasvári Pál* szerepel. Amennyiben a választmány maga állította össze a névsort, s *Petőfi Sándor* jelen volt, úgy ő kérhette, hogy nevét hagyják ki. Ugyanis a főrendek ellen írott, „Dicsőséges nagyurak” című költeménye már ekkor közkézen forgott. *Varga*, A jobbágyfelszabadítás 97., 102–103. Csak a dőlt betűvel jelölt személyek írták alá a folyamodványt.

¹⁵ Pest város lt. Tanácsülési jkv. 1848:4815.

¹⁶ Pest város lt. Tanácsülési jkv. 1848:4814. *Birányi*, Pesti forradalom 36. A rendre ügyelő választmány 15-i esti ülésén *Vasvári* feljegyzései szerint *Irányi* ismételten sürgette, hogy Budát szólítsák fel csatlakozásra. Klauzál azt válaszolta, hogy ezt a felhívást holnap a tanács tegye meg.

¹⁷ Fővárosi Levéltár. Buda város lt. Közgyűlési jkv. 1848:1720. A nyilvános közgyűlés értesítése: Nyomtatványok 1848–1–43/a. PH 1848. márc. 17. Ld. még *Spira*, A pestiek 35–36.

petitiot minden pontjában elfogadták”, s Pest városához hasonló intézkedéseket hoztak.¹⁸

A március 16-i pesti események sorában megemlítendő, hogy amikor az országgyűléshez küldendő választmány névsorát összeállították, a városháza egyik szomszédos termében a tanács elfogadta a rendre ügyelő választmány létszámának jelentős bővítését. A választmány által összeállított lista, amelyet „a közbizalom alapján” állítottak össze, elfogadását „a teendők roppant sokasága” miatt javasolták. A bővítés valójában a polgárság súlyának növelését szolgálta.¹⁹ Birányi a választmány kibővítése után említi a már ismertetett fejleményeket. Így ír: „Erre az országgyűlés elé s Bécsbe küldendő választmány nevezetett ki, s Kendelényi és Degré által a tanács tüstént hozzájárulásra szólítatott fel; a felterjesztés végre Kacskovics Lajos főjegyzőre bízott.”²⁰

A felterjesztés, pontosabban a folyamodvány (amelyet következetesen petíciónak neveznek) megszüvegezését tehát Kacskovics Lajosra, Pest főjegyzőjére bízta. De ennek a szövegnek elkészítéséről, s arról, hogy a fontos dokumentum fogalmazásában, érvelésének kialakításában játszott-e más is szerepet, nem tudunk. Az írásmű szakít az országgyűlés hagyományos címzésével, nem a tekintetes karokhoz és rendekhez szól. „Felséges Haza!” megszólítással kikerüli a feudális gyakorlatot, s az országgyűlés két házát a hazával azonosítja. A szöveg a szokásos modorban hangsúlyozza a trón iránti lojalitást. Ugyanakkor — mint alább látni fogjuk — határozottan kritikus a reformokat fél évszázada késleltető szolgálalkú tanácsosokkal, a főrendekkel, vagy „az irányunkban idegen elemű s érdekű ministerium” tagjaival. A felsorolást kiegészíti azzal a megjegyzéssel, hogy mit szenvedett a gondolat „a censura nyomasztó kínjaitól”.

A folyamodvány szövege:

„Felséges Haza!

Nem tudjuk, öröm-e, vagy fájdalom mi Felséges Hazánk és Királyunkért egyaránt híven dobogó keblünket dagasztja, midőn választottainkat a Felséges Haza országosan összegyűlt képviselőihez küldjük e könyörgésünkkel, melly életünknel is drágább kincseket tárgyaz. Örülünk, mert valamint Felséges Urunk, és Felséges családja iránti (így) leghőbb ragaszkodásunkat, úgy a Felséges Haza képviselőihez mély tisztelettel, és szeretettel párosult bizodalunkat avval együtt van szerencsénk tanúsíthatni, hogy midőn Európa más nemzetei s népei a reformot csak embervérrel tudják magoknak kivini, mi magyarok (így) a béke, s törvényesség ösvényén maradván teljesen hisszük és reményljük, mikép azt sem a nemzet közbizodalma képviselőisége, sem a hon szeretett atyja nem fogja megtagadni. De legerősb hitünk, s reményünk mellett is el kel szomorodnunk, ha meggondoljuk, hogy nyolcz évszázad óta e nemzet anynyi vér áldozattal szerzett, s megtartott boldog hazájában még tökéletesen boldog nem lehet,

¹⁸ Pest város lt. Tanácsülési jkv. 1848:4804. *Birányi*, Pesti forradalom 38.

¹⁹ Pest város lt. Tanácsülés jkv. 1848:4812. *Birányi*, Pesti forradalom 36. Spira, A pestiek 32.

²⁰ *Birányi*, A pesti forradalom 36. Öregkori visszaemlékezésében Kacskovics a márciusi napokról szólva nem említi ezt a megbízatását. (Kendelényi és Degré ekkor lettek a kibővített választmány tagjai.)

mert a boldogítás sugarainak melege, az alkotmány – olly körre terjede, s mert azt kifejleszténünk, s erősbiténünk nem annyira Fejedelmeink többnyire jónak tapasztalt szíve, mint a körülmények fejletlen volta, de leginkább az uralkodónak a castokból kiszemelt önző, vagy szolgálalkú tanácsosai, s feleletre e nemzet irányában soha nem vont idegen érdekű ministerei nem engedék, nem pedig főképen azért, mert az isteni teremtés legszebb szikrája az ész, a censura nyomasztó kínjaitól levén környezve, a hatalom góczához nem juthatott, s a gondolat melly azt tolmácsolandó vala, szabadon nem repülhetett.

Félszázad óta sürgeti a magyar nemzet országgyűlésileg egyik osztálya a reform némelly pontjait, de azok legüdvösb törvényjavaslatokba foglalva mind-anynyszor vagy a főrendeknél, vagy az irányunkban idegen elemű, s érdekű ministerium jégkeblén szenvedének hajótörést.

Nem, ez tovább így nem maradhat; és pedig nem a nemzet érdekében, melly nevezet többé a nemesi családok nehányának kizárólagás tulajdona nem lehet, hanem a századokon át nélkülöző nép millióit is szükség, hogy felkent részeseivé avassa; nem a haza érdekében, melly nem lehet közönyös az iránt, hogy kebelét annyi osztály- és érdekbeli különbség szaggassa; nem az Országos rendek és nép érdeke tekintetéből, mert azok eddigi jogaikat a nélkül, hogy ezt testvérjöknek ismerjék, nem tarthatják fen; de ismerve Felséges Urunk fejedelmi erényekkel áldott jó szívét, édesen hisszük, mikép az nem csak egy részét összes népeinek, *nem csak* egy töredékét magyar koronája alattvalóinak, hanem azok összességét, és ebben a hívek leghívebbikét – a magyar nemzetet is egészen boldogítani óhajtja.

Mi tehát Buda-Pest nemzeti érdekekben testvérileg egyesült tanácsa, polgársága, és összes lakossága értesülvén az eseményekről, mellyek egész Európát megrázkódtatták, s mellyeknél fogva honunkban a béke csak úgy lehet biztos, minden bel- és külellenségek irányában, ha alkotmányunk sáncaiban minden honpolgár saját jogait, s érdekeit fogja védeni, s meggyőződve arról, hogy édes hazánk és nemeztünk csak úgy virágozhatik fel nagygyá, dicsővé, és hatalmassá, ha benn minden érdekek szinte testvérileg egyesülendnek, miután ezen elveket s kívánatokat egy szívvel, s lélekkel sajátainknak vallottuk, egyszerűsmind elhatároztuk, hogy azok kívánhatásaul semmi törvényes, és békés eszköz használatlanul nem hagyunk. S ámbár óhajtásaink némi részben a magyar királyi helytartó tanács legközelebb költ rendeletei által már teljesebbé mentek is, azonban mind ezt a többivel kiegészítve törvény által is örökre biztosítani kívánván, a nemzet akarata nyomán több mint 160,000 polgártársaink nevében esedezünk a Felséges Haza előtt, méltóztassék a következőkben öszpontosuló legforróbb kérelmeinket komoly figyelemre, s pártolásra méltatni;

1ór. Sajtó szabadság a Censura eltörlésével.

2ór. Felelős ministerium Buda-Pesten.

3ór. Évenkinti országgyűlés Pesten.

4ór. Törvény előtti egyenlőség polgári és vallási tekintetben.

5ór. Nemzeti örsereg.

6ór. Közös teherviselés.

7ór. Az urbéri viszonyok megszüntetése.

8or. Eskütszékek, képviselet egyenlőség alapján.

9er. Nemzeti bank.

10er. Hogy a katonaság esküdjék meg az alkotmányra, magyar katonáinkat ne vigyék külföldre, a külföldieket ellenben vigyék el tőlünk.

11er. A politikai status foglyok szabadon bocsátassanak.

12er. Hogy Erdély Magyarországgal egyesüljön.

Felséges Haza! Ime legerősb meggyőződésből eredett kívánságaink, mellyek által alkotmányos szabadságunkat biztosítani reményljük, s mellyeknek ajánlatául felesleg volna többet felhozni annál, hogy más nemzetek is csak ezekben találják s tisztelik szabadságuk, hatalmuk s virágzásuk palladiumát, s mi alatt azért más nemzetek és népek vérüket ontják: mi békés polgárai Buda-Pest városainak épen olly hűséggel ragaszkodunk Koronás Királyunkhoz, mikint ezt a Haza érdeke, s törvényeink kívánják. A rend, s személy, és vagyon bátorságért, mellyeknek biztosítékául kebelünkben nemzeti őrsereget alakítánk összesen, s egyetemlegesen kezeskedünk. S midőn kérelmünket magunkkal együtt a Felséges Haza pártolásába ajánljuk, egy szívvel, egy lélekkel valljuk: Éljen a Király, alkotmányos reform, szabadság, egyenlőség, béke és rend!

Költ Buda-Pesten 1848ik évi Martius 17n tartott közgyűlésünkből.

A Felséges Hazának

leghívebb fiai:

Oeffner Ferenc polgármester; Schreiber Ferenc főbíró; Nagy Benedek; Koleda András; Walheim János; Bajcsy Károl; Schmidt Ferenc; Páldt József; Nékám József; Nerodolik József; Brandhweiner János; Thoma József; Kósa Lajos; Kimnach Lajos; Stern Móricz; Holmann József; Zahoray Antal; Krach Mihály; Tumler József; Culmann Wilmos Frigyes; Kimnach Károly; Gebnárdt József; Flór Ferencz Pestvárosi főorvos és kórházigazgató; Balassa János; Rupp N. János; Kovács Endre; Halász Geiza; Kunewalder Jónás; Thoma János; Grass T.... (?); Tóth István; Stürzer Oszwald; Reitner József; Perger Ignátz; Stuller Ferenc; Fáy Antal; Csasz Márton; Rosti Pál; Korányi Frigyes.

Szepessy Ferenc polgármester; Kálóczy Károly; Vojdicsek József; Patisz Károly; D..., (olvashatatlan); Szepesváry Antal; Alkér Antal; Holovich Boldizsár; Gózon Mátyás; Staffenberger István szószóló; Aigner Ferencz vál. polgár; Valtheim Antal választópolgár (így); Geyer János választott polgár; Klauzál Gábor; Egressy Sámuel; Gyurkovics M(áté); Tóth Gáspár; Mocsáry János; Burgmann Károl (így); Irányi Dániel; Kacsokovics Lajos; Nyáry Pál; Kendelényi Károly; Hajnik Pál; Bánffy Pál (?); Vasvári Pál; Szilágyi István; Szegfy Mór; Fröhlich Frigyes; Házmán Ferencz; H...y Sándor; Gozdu Manó; Török Pál; Emerling Károly; Schwartz Samu; Meining János; Tipula Péter; Szilasy János; Sauer Ignátz.²¹

²¹ Az irat külzetén: „A Felséges Hazához Buda-Pest közönsége”. BM Általános in. 1848:3269. Szövegét közli *Birányi*, Pesti forradalom 47-49. A szöveg követi a beadvány helyesírását és központo-

A beadvány szövegének fogalmazvány még március 16-án elkészült és sietve megtörténhetett letisztázása is. Nem világos az, hogy az aláírásokat — amelyek hagyományos lúdtollal és fémtollal, s különböző tintával íródtak — miként tudták figyelemre méltó gyorsasággal összegyűjteni. Birányi szerint a folyamodványt 17-én délután a választmány ülésén ismertették. Ekkor olvasták fel „az országgyűlés s őfelsége elébe küldendő kérelmet”. Ha ekkor került volna sor a tömeges aláírásra, ezt a szerző megjegyezte volna.²² Egyébként is nehezen képzelhető el, hogy a két város polgármestere és a többiek itt gyülekezve vártak volna arra, hogy aláírassanak. Az ülés programja is kizárja ezt. Ekkor került sor arra, hogy Bajza Józsefnek, a Nemzeti Színház igazgatójának kérelmére 8 régi és 20 új polgárort rendeltek ki a színház védelmére. Ekkor választották meg Rottenbiller Lipót alpolgármestert a nemzetőrség ideiglenes ezredesének. Ekkor jelentette be Kunewalter Jónás elnök, hogy feloszlatta a zsidó hitközséget, s az csak ideiglenesen működik. Mindezek nem időigényes események. De ezen az ülésen nyújtotta be az ifjúság az egyetem rendezésére irányuló petícióját. Ennek 9 pontját megismerve és megvitatva úgy döntöttek, hogy azt a tanári kar jóváhagyásának ismeretében a kérelemmel együtt nyújtják be.²³

Az első napok eredményei, s a folyamodvány gyors elkészítése és aláírása után a rendre ügyelő választmány március 17-én délután „Hazafiak! Két nagy dicsőséges nap folyt le” – kezdettel kiáltványt adott ki. Az országhoz intézett értesítés közölte, hogy a „két testvérváros” lakosainak nevében erélyesen fogják sürgetni „a nemzeti kívánatok” törvénybe iktatását. Ezt teszi a két város holnap Pozsonyba induló küldöttsége. Majd így folytatja. „Ugyanezen küldöttség Bécsbe is fel fog menni, s ő felségét, hódolva szeretett királyunkat fel fogja kérni, hogy még ezen országgyűlést Pestre mennél előbb áttenni méltóztassék.”²⁴ A közlemény azt tudatta az országgal, hogy a forradalom negyedik napján a vállalkozás elindul, hogy a közgyűlés határozatát megvalósítsa.

Pest város tanácsának, valamint a rendre ügyelő választmánynak együttes szervezése és az aláírások gyors összegyűjtése lehetővé tette, hogy a küldöttség március 18-án a bécsi hajóval elinduljon. A *Pesti Hírlap* a gyakorlattól eltérően *aznapi* számában tudósított: „Ma, 18-án reggel indult el a pozsonyi s bécsi küldöttség, vivén magával a már említett petíciót. Szónoka lesz Hajnik Pál.”²⁵ Nem tudjuk, hogy a jól ismert Hajnik Pál ügyvédre (a Nemzeti Kaszinó egyik igazgatójára) azért esett-e a választás, mert Buda csatlakozása után a pol-

zását. Az aláírások két csoportja végén szereplő 5-5 aláírás a beadvány utolsó, 5. ívének hátoldalán található. Ezeknek az embereknek — talán elkéstek — nem kezdtek meg új ívet.

²² *Birányi*, Pesti forradalom 47. Viszont ekkor kerülhetett sor a beadvány 5. ívének hátoldalán található 10 aláírásra.

²³ *Birányi*, Pesti forradalom (a pontok ismertetésével) 49–50. Röplapon: „A sajtószabadság harmadik napján.” Nyomtatványok 1841–1–75/a. (Aláírók, mint a tanári testület kiküldött tagjai: Szabó János rektor sk., Balassa sk., Rupp sk., Arányi sk.) PH 1848. márc. 18. *Kléh*, A forradalom 32.

²⁴ Nyomtatványok 1848–1–40/a. (Klauzál Gábor h. elnök és Irinyi József h. jegyző aláírásával.) PH 1848. márc. 18. Nemzeti Újság 1848. márc. 19. *Birányi*, Pesti forradalom 52–53. *Kéry*, Napi krónikák 169–170.

²⁵ PH 1848. márc. 18. A tudósítás folyamodvány helyett petíciót emleget, s ez a megjelölés általanossá vált. A küldöttség ½ 8 –kor indult. *Birányi*, A Pesti forradalom 54.

gármesterek helyett egy gyakorlottabb közéleti szereplőre akarták bízni az országgyűlés köszöntését, vagy azért, mert az említettek nem vállalták azt. Ebben szerepet játszhatott a küldöttség létszámának és összetételének megváltozása. Ez utóbbi módosult, s a Pozsonyba indulók végül nem voltak azonosak az a 78 személlyel, akik a folyamodványt aláírták.²⁶ A sajtó tudósítása alapján „a társadalom minden osztályát egyesítve” a küldöttség 87 tagból állott. Az aláírók száma és az új adat közötti különbség magyarázatát a tudósítás folytatása adja. E szerint: „E küldöttséghez csatlakozott Szabó János és Balassa János vezetésével az egyetemi hallgatóság deputációja is”.²⁷ Vagyis az aláírói létszám a két egyetemi tanárral bővült. Így a további 7 személy az egyetemi ifjúság küldöttsége lehetett. Az induláskor ugyanis a hajóállomáson az elutazókat az ifjúság nevében egyik hangadó vezetőjük, Székely József búcsúztatta.²⁸

A pozsonyi fogadtatás

A Pesten március 15-án történekről — köztük a Pozsonyba és Bécsbe tervezett útról — Pozsonyban 17-én már bizonyosan értesültek. A 16-án reggel indult hajóval utazva vagy a személyzet egy tagja vihetett példányokat az utcára került nyomtatványokból. Hivatalosan a nádor irodája értesült Almásy Móric 16-án délután gyorskocsival küldött részletes jelentéséből. Pontosabban a jelentéshez mellékelte röplapokból: a 12 pont és Petőfi költeménye mellett mindegyiknél a rendre ügyelő választmány kiáltványából.²⁹ Az utóbbiból világossá vált, hogy Pest városa nemcsak a 12 pontot kívánja az országgyűlés elé terjeszteni, de az uralkodót is meg akarja kérni, hogy a jelenlegi országgyűlést „minél előbb” Pestre tegye át.

Az országgyűlés Bécsben járt küldöttsége március 17-én délután érkezett vissza Pozsonyba. Útja sikeres volt, mert a király szóbeli hozzájárulása alapján a nádor aznap miniszterelnöknek nevezte ki Batthyány Lajost. Az új helyzet — háttérben a bécsi forradalom hatásával — azt ígérte, hogy az országgyűlés folytathatja munkáját Kossuth március 3-iki felirata újabb pontjainak megvalósítására. Ha a főváros küldöttsége eljut kérelmével a királyhoz, az lehetőséget adhat arra, hogy az udvar felfüggeszti (elnapolja) az országgyűlést. Ha ez nem is volt valós fenyegetés, megzavarhatta az országgyűlés munkáját, felbátoríthatja a főrendeket, amelyeket sikerült háttérbe szorítani. Az ellenzék vezérkara számára világos volt, hogy a küldöttség bécsi útját meg kell akadályozni. Ebben számíthattak István nádorra, akit az uralkodó teljhatalmú helyettesének neve-

²⁶ A pesti tanácsülés márc. 17-én úgy döntött, hogy azon küldöttek helyett, akik jelezték akadályoztatásukat, másokat jelöl. Fáy Antalt, báró Vécsey Miklóst és Berger Antalt nevezték meg. Erről a polgármestert, mint a küldöttség elnökét, valamint a jelölteket jegyzőkönyvileg értesítették. Pest város lt. Tanácsülési jkv. 1848:4829. Fáy Antal az utólag aláíró 10 személy egyike.

²⁷ Kéry, Napi krónikák 192.

²⁸ Varga, A jobbágyfelszabadítás 36. A pozsonyi országgyűléshez érkezett ifjúsági küldöttségről név szerint ír *Paskay Gyula*, A jurátus élete 1847/48-ban. Bp. 1885. 76–77.

²⁹ MNL OL N 31 István nádor levéltára, Helytartótanácsi ir. 1848:565. Andics Erzsébet (szerk.) A nagybirtokos arisztokrácia ellenforradalmi szerepe 1848–49-ben. Bp. 1952. II. 9.

zett ki.³⁰ Várható volt, hogy a főherceg szívesen gyakorolja újonnan szerzett hatalmát.

A főváros küldöttsége március 19-án a reggeli órákban érkezett meg Pozsonyba. Aznap délelőtt az országgyűlés elegyes ülésen a papi tized eltörléséről tárgyalt, majd meghallgatta a nádor jelentését az országgyűlés bécsi útjáról.³¹ A küldöttség fogadásáról Hajnik Pálnak a visszatérés után, március 22-én tartott beszámolójából értesülünk. Eszerint előbb Batthyányt, majd Kossuthot keresték fel. Utóbbi közölte, hogy a küldöttséget 12-kor a kerületi ülésen hallgatják meg. Ez előtt azonban a nádor kívánságára nála tisztelegtek, aki kijelentette, „míserint az előzmények után nem tartja már szükségesnek a küldöttség Bécsbe menetelét”.³²

A kerületi ülés elnöke aznap Széchenyi István volt. Az ő rendeletére bocsajtották be a küldöttséget. Hajnik Pál üdvözlő beszéde a folyamodvány gondolatait ismételte. Hangsúlyozta, hogy küldetésük célja az összes lakosság által március 15-én „egy értelemmel” elfogadott petíció benyújtása. Egyúttal bemutatják az egyetemi tanuló ifjúság által készített, s a tanárok által is elfogadott kívánságokat.³³

Beszéde után Hajnik mindkét beadványt átnyújtotta az elnöklő Széchenyinek, aki ekkor felszólította a rendeket, hogy nyilatkozzanak „miképpen akarnak e petíciókra nézve” rendelkezni. (Vagyis nem olvastatta fel a szövegeket, valószínűleg előzetes megállapodás alapján.) Ezt követően Kossuth szólalt fel, s azt hangsúlyozta, hogy Pest és Buda hazafiúi hangulata az egyik biztosítéka a haza alkotmányos átalakulásának. Másrészt elismerte, hogy a főváros nagy segítséget nyújt a rend fenntartásával az országgyűlésnek a nemzet kívánatainak előmozdításában. Ezt követően igen határozottan fogalmazta meg mondanivalójának lényegét. Eszerint Buda-Pestet az ország szívének tartja, „de urának tartani soha nem fogja”. Hajnik beszédében — miként a folyamodványban — nem esett szó a bécsi küldetésről, amit a nádor már leállított. Kossuth a 12 pont címére utalva: *Mit kíván a magyar nemzet* – kijelentette: „e szót nemzet, valamint semmi casta, úgy semmi város magának nem arrogálhatja” (ti. követelheti), mert csak a nemzetet illeti a nemzet sorsának eldöntése. Majd fenyegetően hozzátette: „ez a nemzet jogainak, hivatásának s rendeltetésének érzetében olly erős, míserint mindenkit, kinek ollyas gondolat jönne eszébe, letiporni tudna”. (Kossuth hangja az egyik tudósítás szerint rekedt volt. Feltehetően az ingerültségtől.)

Kossuth ezek után maga javasolta, hogy olvassák fel a petíciót és az „egyetemi ifjúság kérelemlevelét”. Ezt követően Kossuth ismét felszólalt. Békülékeny hangon utalt arra, hogy az országgyűlés maga is abba az irányba munkálkodott, amit a nemzet és különösen Budapest lakossága igényel. A petíciónak

³⁰ A nádor tájékoztatása Szögyény László alkancellárnak. 1848. márc. 17. Gróf Batthyány Lajos miniszterelnöki, hadügyi és nemzetőri iratai. S.a.r. Urbán Aladár. Bp. 1999. I. 133–134.

³¹ Budapesti Híradó 1848. márc. 21.

³² PH 1848. márc. 24.

³³ Nemzeti Újság (NU) melléklete, 1848. márc. 23. KLÖM XI. 674. Hajnik beszéde az alkalomhoz illően tisztelettudó volt. Széchenyi viszont azt jegyezte fel, hogy Hajnik szónoklata „kifejezetten zordul parancsoló” volt. Széchenyi Napló 1211.

pontjai közül több „részint valósággal el van határozva”, részint azok részleteinek kimunkálásáról intézkedtek. Pest városa „kimondhatatlan óhajással várja, hogy az országgyűlés innen a határszélről az ország szívébe tétessék által”. Ez a nemzetnek régi kívánsága. De a két tábla egyetértőleg kimondta, hogy a szükséges részletintézkedéseket ennek az országgyűlésnek kell meghoznia, s annak a munkája csak néhány napig tarthat. Reggeltől estig tartanak az ülések, s amíg Pestre elmennének, „addig az országgyűlést itt be is fejezhetjük”.³⁴ Kossuthnak tehát a nádor segítségével sikerült megakadályoznia, hogy a főváros küldöttsége Bécsbe menjen. Azzal pedig, hogy azt nem az országos, hanem a kerületi ülésen fogadták, megakadályozta azt is, hogy a küldetés eljárása bekerüljön az országgyűlés nyomtatott naplójába, a folyamodványt pedig az országgyűlés irattárába helyezték.

Az elismerő és békülékeny nyilatkozat ellenére a küldöttek nem fogadták örömmel Kossuth szavait. Az egyik tudósítás szerint „Kossuth nyilatkozatával kivált Nyáry Pál, a pesti csendbizottság elnöke érezte magát megsértve, s a küldöttség nagyra leverten indult vissza Pestre”.³⁵ A szemtanú Irányi Dániel egy évtized múlva – egy francia szerzővel közösen írott munkájában – említette Kossuth választát. Először azt hangsúlyozta, hogy a választmány „beérte” ezzel a válasszal, mert sohasem volt szándéka Magyarországot kormányozni, sem a diéta helyett törvényeket hozni. Ugyanakkor elismerte, hogy Kossuth kijelentése egy olyan központosított országban, mint Franciaország, roppant kellemetlen hatást váltott volna ki. De Pest sohasem játszott olyan szerepet, mint Páris.”³⁶ Pest-Buda 1848-49. évi történetének nagy ívű összefoglalása szerint Kossuth szándéka kettős volt. Egyrészt mérsékelni akarta a pesti mozgalmakat, másrészt meg akarta nyerni a diéta egészének támogatását. Ez utóbbit a pesti mozgalom fenyegetése miatt könnyen rá lehetett bírni az alapvető törvények elfogadására.³⁷

Pest-Buda petíciója (folyamodványa) az ülést követően nyilván az országgyűlés irodájába került. A diéta befejezése után azt más iratokkal együtt a belügyminisztériumhoz osztották. Ott az irattár rendezése során az „országglási” (országglászati) iratok között néhány folyamodványt, közöttük Pest-Buda beadványát is, más, az elmúlt országgyűlés tevékenységét illető irományokkal együtt egy csomóba sorolták és iktatták.³⁸

³⁴ NU melléklete 1848. márc. 23. KLÖM XI. 674–677. Széchenyi nagyon meg volt elégedve Kossuth magatartásával. „Pesti küldöttség ... Kossuth válaszol (úgy tűnik fel előttem mint egy próféta – vagy valami hasonló) ... Felséges volt” Széchenyi Napló 1211. Az országgyűlés Pestre költözésének kérdéséről a Pestről érkezett hírek hatására az ellenzék vezérkara az előző napon már foglalkozott. Széchenyi Napló 1208–1209. *Spira György*, 1848 Széchenyije és Széchenyi 1848-a. Bp. 1964., 55–57.

³⁵ *Kéry*, Napi krónikák 196. (Nyáry március 21-én lett a Pest megyei választmány elnöke.)

³⁶ Vagyis ezek a szavak Pesten felháborodást váltottak ki. *Irányi Dániel – Charles Louis Chassin*, A magyar forradalom politikai története 1827–1849. Ford. Szoboszlai Margit. Szerk. és bev. Spira György. Bp. é.n. I. 154.

³⁷ *Spira*, A pestiek 63–65.

³⁸ BM általános ir. 1848:3269. Az ikt. könyv szerint a belügyminiszter minisztériumait kívánta tájékoztatni „az utóbbi országgyűléshez benyújtott némely folyamodványok tárgyában”. A tervezett körlevél fogalmazványa nincs a csomóban, s az ikt. könyvi bejegyzésnek nincsen dátuma. Az iratok között található viszont 15 országgyűlési folyamodvány kivonata, ami a tervezett levél anyaga lehetett.

Hatalmas, több évtizedes anyaggyűjtése során Spira György látta a fentiekben ismertetett iratot. Magáról a küldetésről, a március 16-i Budán történt eseményekről szólva röviden megjegyezte: „Pesten is történik egy s más, megalakul a Bécsbe és Pozsonyba menő küldöttség”.³⁹ Majd a március 19-i események, Hajnik Pál szereplése, s a 12 pontos petíció” kapcsán lábjegyzetben tájékoztatott annak jellegéről: „Oeffner és Szepessy, valamint hetvenöt társuk az országgyűléshez. Buda-Pest 1848. márc. 17.”⁴⁰ A fentiekben tárgyalt irat ilyen érintőleges említése teljesen indokolt. A szerzőt munkája célkitűzésének megfelelően a pesti politikai erőviszonyok változása, a rendre ügyelő választmány létszámának gyors bővülése és ennek következményei érdekelték.⁴¹ A folyamodvány aláírói között fontos személyek voltak, akik az események során, a maguk helyén jelentős szerepet játszottak, de ennek a politikailag különböző súlyú emberekből álló alkalmi együttesnek a főváros politikai életében nem volt, nem lehetett szerepe. Erre a küldetés sikere esetén sem kerülhetett volna sor.

***

Dolgozatunk az 1848-as forradalom első öt napját, annak egyik fontos vonatát tekintti át. Mondanivalója, hogy a március 15-i sikeres fellépés Pesten és Budán a közgyűlés által megválasztott rendre ügyelő választmányt újabb, politikailag logikus lépésre ösztönözte. „Tovább akart menni”, országos eredményt elérni. Szándékát, az országgyűlés Pestre költöztetését a jelek szerint nemcsak a radikális fiatalok, de a jelen lévő hangadó liberális politikusok is támogatták. A gondolat lelkesítette Pest és Buda polgárait, lakosait. Azt várták, hogy az országgyűlés átköltözésének jelentős anyagi következményei lesznek. A diétának benyújtandó folyamodványt két nap alatt elkészítették és mindkét város lakosai aláírták. A harmadik napon a küldöttség már el is indult Pozsonyba. A főváros politikusai azonban a forradalom eredményeinek szándékolt kiterjesztését nem az országos politikával összhangban tervezték. A Bécsbe indított küldöttség szándéka gondot okozott. Keresztezte az országgyűlési ellenzék vezérkarának a Bécsben elért sikerek utáni terveit, elképzeléseit. A nagypolitika szempontjait nem mérlegelő helyi kezdeményezés azért váltotta ki Kossuth kemény kritikáját. A jószándékú hazafias lépést mellőzni kellett. Nem is játszott szerepet a forradalom további menetében.

A Kossuthal szembeni neheztelést háttérbe szorította a szigorú sajtótörvény miatti felháborodás, s a türelmetlenség, hogy a kormány még nem alakult meg. Értesülve a fővárosban egyre növekvő nyugtalanságról, Batthyány mint kinevezett miniszterelnök az országgyűlésen bejelentette kormánya névsorát, valamint nyilatkozott, hogy a már elfogadott sajtótörvényt módosítják. Egyidejűleg a nádor hozzájárulásával kinevezte a Miniszteri Országos Ideiglenes Bizottmányt, amelynek tagja lett a Pestre leküldött Szemere Bertalan és a fővárosban tartózkodó Klauzál Gábor és Pulszky Ferenc. A pesti és a Pest megyei

³⁹ Spira, A pestiek 36.

⁴⁰ Spira, A pestiek 64. Közli az irat levéltári jelzetét.

⁴¹ Spira, A pestiek 34., 36–37.

rendre ügyelő választmány együttműködött a miniszteri bizottmánnyal, így mire a kormány megérkezett a fővárosba, konszolidálódott a politikai helyzet.⁴²

BIBLIOGRÁFIAI RÖVIDÍTÉSEK

Birányi, Pesti forradalom	Birányi Ákos, Pesti forradalom (március 15–19). Pest, 1848
Kéry, Napi krónikák	Kéry Gyula, A szabadságharc története napi krónikákban (1848). Bp. 1890.
Kléh, A forradalom	Kléh István, A pesti forradalom története 1848-ban. Pest, 1848.
KLÖM XI.	Kossuth Lajos Összes Művei XI. S.a.r. Barta István. Bp. 1951
Pap, Okmánytár	Okmánytár Magyarország függetlenségi harcának történetéhez. 1848–1849. Közli Pap Dénes. Pest 1868. I–II.
Spira, A pestiek	Spira György, A pestiek Petőfi és Haynau között. Bp. 1898.
Széchenyi Napló	Széchenyi István, Napló S.a.r. Oltványi Ambrus. Bp. 1978.
Varga, Jobbágyfelszabadítás	Varga János, A jobbágyfelszabadítás kivívása 1848-ban. Bp. 1971.

„MAJESTIC FATHERLAND!”

The Petition of Pest and Buda to the Parliament of Pozsony on 17 March 1848

*by Aladár Urbán
(Summary)*

One of the results of the revolution at Pest on 15 March 1848 was the uncensored printing of the poem called “National Song”, written by Sándor Petőfi, and of the so-called twelve points which, drafted by the radical youth, urged for a radical reforming of the country. The latter were adopted by the assembly of the city of Pest, which, at the same time, elected a body whose duty it would be to maintain public order. This committee intended right in the evening of the revolution to forward the twelve points to the parliament then in session at Pozsony, and then to petition from the ruler the translocation of the diet to Pest. The study describes the preparation of the petition and its contents. It also examines the reasons which led Lajos Kossuth, leader of the parliamentary opposition, to prevent the petition, which disturbed the work of the diet, from being forwarded to the king.

⁴² Urbán Aladár, A Miniszteri Országos Ideiglenes Bizottmány működése. 1848. március–április. Századok 2001/1. 1–30.